

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה עג

והמצוה הע"ג היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני הא-ל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה. וזה הוא הודוי. וכונתו שיאמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך. ויאריך המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו.

ודע שאפילו החטאים שחייבים עליהם אלו המינים מן הקרבנות הנזכרים (מ' סח - עב) שאמר יתעלה שמי שה קריבם נתכפר לו הנה לא יספיק לו עם הקרבנות בלתי הודוי. והוא אמרו ית' (נשא ה) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל ב"י ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון מכלתא בפירוש זה הפסוק לפי שנאמר והתודה אשר חטא יתודה על חטא אשר חטא, עליה על החטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה, אין במשמע שיתודה היחיד אלא על ביאת המקדש - שזה הכתוב כלומר אמרו ית' והתודה אשר חטא עליה אמנם בא בפרשת ויקרא (ה) במטמא מקדש וקדשיו ומה שנזכר עמו ממה שבארנו ונאמר שם במכילתא שאנחנו לא נלמד מזה הכתוב אלא חיוב הודוי למטמא מקדש - מנין אתה מרבה שאר כל המצוות תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו, ומנין אף מיתות וכתות אמר חטאתם, כל חטאתם לרבות מצות לא תעשה, כי יעשו לרבות מצות עשה. ושם נאמר גם כן מכל חטאת האדם ממה שבינו לבין חברו על הגנבות ועל הגזלות ועל לשון הרע, למעול מעל לרבות הנשבע בשם לשקר והמקלל, ואשמה לרבות כל חייבי מיתות שיתודו, יכול אף הנהרגין על פי זוממין לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא. ר"ל שהוא אינו חייב להתודות כשידע שאין לו חטא אבל הועד עליו שקר.

הנה כבר התבאר לך כי על כל מיני העונות הגדולים והקטנים ואפילו מצות עשה חייבים להתודות עליהם. ובעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן, שהיה עולה במחשבה שאין הודוי לבדו מצוה בפני עצמה אבל הוא מן הדברים הנגררים אחר הקרבן, הוצרכו שיבארו זה במכילתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאין מתודין ומנין אף בזמן שאין מביאין תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו ועדיין אין משמע ודוי אלא בארץ מנין אף בגלות תלמוד לומר והתודו את עונם ואת עון אבותם וכן דניאל אומר לך י"י הצדקה ולנו בשת הפנים. הנה התבאר לך מכל מה שזכרנו שהודוי מצוה בפני עצמה וחובה לחוטא על אי זה חטא שחטא ובין בארץ ובין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן הוא חייב להתודות כמו שאמר יתעלה והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון ספרא גם כן (אח"מ פרש' ד) והתודה זה וידוי דברים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק אחרון מיומא (פו ב, פז ב):

מנין המצוות לרמב"ם עג

להתודות לפני י"י מכל חטא שיעשה האדם בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן שני' והתודו את חטאתם אשר עשו.

רמב"ם הלכות תשובה הקדמה

הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. וביאור מצוה זו ועיקרים הנגררים עמה בגללה בפרקים אלו.

רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א

כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישב מחטאו חייב להתודות לפני הא-ל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה, וכן כל מחוייבי

מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ב

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו. הלכה ג

כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם, וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב.

עבודת המלך הלכות תשובה פ"א ה"א

מבואר בדברי רבנו דגם קבלה על להבא שאינו חוזר לדבר זה לעולם הוא עיקרו של וידוי... וצ"ע בידוי יום הכיפורים הרי העתיק רבנו לקמן בפ"ב ה"ח הוידוי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו והוא עיקר הוידוי ולא נזכר ג"כ קבלה על להבא כלל, והרי גם זה מעיקר הוידוי והוא פלא.

לחם משנה הלכות תשובה פרק ב הלכה ח

ונראה דלאו דוקא חטאנו לבד אלא חטאנו עוינו פשענו שזהו עיקר הוידוי וכמו שכתב רבינו למעלה בריש פ' ראשון חטאתי עויתי פשעתי לפניך וגם כאן דאמרין הכי ומאי דכתב חטאנו ר"ל חטאנו וכו' שהוא חטאנו עוינו פשענו כנ"ל

ידוי יום כיפור

תוספתא מסכת יומא (כפורים) (ליברמן) פרק ד

הלכה יד

מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה
אבל אמרו חכמים מתודה אדן קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בתוך אכיל' ושתיה
ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתיה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה
ואע"פ שהתודה לאחר אכילה ושתיה צריך שיתודה ערבית
ואע"פ שהתודה ערבית צריך שיתודה שחרית
ואע"פ שהתודה שחרית צריך שיתודה במוסף
ואע"פ שהתודה במוסף צריך שיתוד' במנחה
ואע"פ שהתודה במנחה צריך שיתודה בנעילה שמא אירע בו דבר קלקלה כל היום כולו
היכן הוא אומרן
אחר תפלה והעובר לפני התיבה אומרה ברביעית
ר' מאיר או' מתפלל שבע וחותר בידוי
וחכמים או' מתפלל שבע ואם רצה לחתום בידוי חותר
וצריך לפרוט את החטא דברי ר' יהודה בן פתירא שנ' אנא חטא העם הזה חטאה גדולה
ר' עקיבא אומ' אין צריך אם כן למה נאמ' ויעשו להם אלי זהב אלא כך אמ' המקום מי גרם להם שיעשו להם
אלי זהב אני שהרביתי להם זהב
הלכה טו

דברים שהתודה עליהן ביום הכפורים שעבר אין צריך להתודות עליהן ליום הכפורים הבא אלא אם כן עבר עליהן עבר עליהן צריך שיתודה עליהן לא עבר עליהן והתודה עליהן על זה נאמ' ככלב שב על קיא ר' ליעזר בן יעקב או' הרי זה משובח שנ' כי פשעי אני אדע וגו'

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד ב

תנו רבנן:

עבירות שהתודה עליהן יום הכפורים זה - לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר, ואם שנה בהן - צריך להתודות יום הכפורים אחר, ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן - עליו הכתוב אומר +משלי כו+ ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו.
רבי אליעזר בן יעקב אומר: כל שכן שהוא משובח, שנאמר +תהלים נא+ כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. אלא מה אני מקיים ככלב שב על קאו וגו' - כדרב הונא, דאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - הותרה לו. - הותרה לו סלקא דעתך? אלא אימא: נעשית לו כהיתר.

וצריך לפרוט את החטא, שנאמר +שמות לב+ אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב דברי רבי יהודה בן בבא.
רבי עקיבא אומר: אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב - כדרבי ינאי. דאמר רבי ינאי: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כסף וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די - גרם להם שיעשו אלהי זהב.
שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל, משה ודוד. משה אמר: יכתב סורחני, שנאמר +במדבר כו+ יען לא האמנתם בי להקדישני. דוד אמר: אל יכתב סורחני, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה.
משל דמשה ודוד למה הדבר דומה? לשתי נשים שלקו בבית דין, אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית, אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית: בבקשה מכם, הודיעו על מה היא לוקה, שלא יאמרו על מה שזו לוקה זו לוקה. הביאו פגי שביעית ותלו בצוארה, והיו מכריזין לפניו ואומרים: על עסקי שביעית היא לוקה.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב

תנו רבנן:

מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשכה. אבל אמרו חכמים: יתודה קודם שיאכל וישתה, שמא תטרף דעתו בסעודה.
ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה - מתודה לאחר שיאכל וישתה, שמא אירע דבר קלקלה בסעודה.
ואף על פי שהתודה ערבית - יתודה שחרית, שחרית - יתודה במוסף, במוסף - יתודה במנחה, במנחה - יתודה בנעילה.

והיכן אומרו? יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור אומרו באמצע.

מאי אמר? -

אמר רב: אתה יודע רזי עולם.

ושמואל אמר: ממעמקי הלב.

ולוי אמר: ובתורתך כתוב לאמר.

רבי יוחנן אמר: רבון העולמים.

רבי יהודה אמר: כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר.

רב המנונא אמר: אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא ומה שחטאתי מרוק ברחמיך אבל לא על ידי יסורין. והיינו וידויא דרבא כולה שתא. ודרב המנונא זוטא ביומא דכפורי.

אמר מר זוטרא: לא אמרן אלא דלא אמר אבל אנחנו חטאנו. אבל אמר אבל אנחנו חטאנו - תו לא צריך. דאמר בר המדודי: הוה קאימנא קמיה דשמואל, והוה יתיב, וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם. אמר, שמע מינה: עיקר וידוי האי הוא.

תנן התם: בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ארבעה פעמים ביום, בשחרית במוסף במנחה

ובנעילת שערים. ואלו הן שלשה פרקים: בתעניות, ובמעמדות, וביום הכפורים.

מאי נעילת שערים? - רב אמר: צלותא יתירתא, ושמואל אמר: מה אנו מה חיינו.
מיתבי: אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה, בשחרית מתפלל שבע ומתודה, במוסף מתפלל שבע ומתודה,
במנחה מתפלל שבע ומתודה, בנעילה מתפלל שבע ומתודה! -
תנאי היא, דתניא: יום הכפורים עם חשיכה מתפלל שבע ומתודה וחותרם בוידוי, דברי רבי מאיר, וחכמים
אומרים: מתפלל שבע, ואם רצה לחתום בוידוי - חותרם.
תיובתא דשמואל! תיובתא.
עולא בר רב נחית קמיה דרבא, פתח באתה בחרתנו וסיים במה אנו מה חיינו ושבחיה.
רב הונא בריה דרב נתן אמר: ויחיד אומרה אחר תפלתו.

ירושלמי יומא ח', ט

מצות הוידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה עד שלא נשתקע במאכל ובמשתה.
אע"פ שנתודה בערבית צריך להתודות בשחרית.
אע"פ שנתודה בשחרית צריך להתודות במוסף.
אע"פ שנתודה במוסף צריך להתודות במנחה.
אע"פ שנתודה במנחה צריך להתודות בנעילה. שכל היום כשר לוידוי.

כיצד הוא מתודה.

ר' ברכיה בשם ר' בא בר בינה. רבוני. חטאתי ומורע עשיתי. ובדעת רעה הייתי עומד. ובדרך רחוקה הייתי
מהלך. וכשם שעשיתי איני עושה. יהי רצון מלפניך יי' אלהי [שתכפר לי על כל פשעי]. שתמחול לי על כל
עונותי. ותסלח (ותמחול) לי על כל חטאותי.

תני צריך לפרוט את מעשיו. דברי ר' יהודה בן בתירה.

ר' עקיבה או' אינו צריך לפרוט את מעשיו.

מה טע' דר' יהודה. "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב".

מה עבד לה ר' עקיבה. מי גרם להם. אני. שהרביתי להם כסף וזהב. למה. שאין חומר נוק(ק) [9]ק מתוך כפיפה
שלחרובין. (1[...]).

כת' "מקוה ישראל יי'" וגו'. מה המקוה מטהר את הטמאים. אף הקב"ה מטהר את ישראל. וכן הוא או' "וזרקתי
עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם".

חידושי הרמב"ן מסכת יומא דף פז עמוד ב

הא דתנו רבנן מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא
תטרף דעתו בסעודה ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה מתודה לאחר שיאכל וישתה כו'. נראה לפי דקדוק
הלשון הזה שאין הוידוי שהוא מתודה לאחר אכילה בתפילת ערבית, מדלא קתני ואע"פ שהתודה קודם שיאכל
וישתה מתודה ערבית וכדקתני ואע"פ שהתודה ערבית, ועוד הא (ד)קתני דמצות וידוי ערב יוה"כ הוא עם
חשיכה דהיינו לאחר שיאכל וישתה אלא שהקדימו לו חכמים להתודות קודם שיאכל משום שמא תטרף דעתו
בסעודה, ועלה קאמר שאע"פ שהצריכו לו להקדים ולהתודות, עיקר הוידוי לא הפסיד את מקומו וצריך
להתודות לאחר שאכל ושתה דהיינו עם חשיכה, ואלו ערבית לא מיקרי לאחר שאכל ושתה דלאו סמוך לאכילה
הוא, ותפלת ערבית שמה עלה, ועוד מאי אע"פ וכי תעלה על דעתך שלא יתודה ביום הכפורים עצמו ואין וידוי
ערבית אלא משום שמא אירע דבר קלקלה של עבירה בסעודה, ואנן מצות וידוי של ערב יוה"כ קאמרין דהוא
עם חשיכה אבל של יוה"כ ודאי בעצמו של יום הוא, אלא משמע דהכי קתני, מצות וידוי של ערב יוה"כ שצריך
להתודות כדי שיכנס ליום בתשובה הוא עם חשיכה סמוך ליום עצמו, שלא יהא שהות לחטוא בין הוידוי והיום,
אבל חששו חכמים שמא תטרף דעתו בסעודה וימנע בשכרותו מן הוידוי לפיכך החמירו עליו להתודות קודם
אכילה, ואע"פ שהתודה קודם אכילה חוזר ומתודה בזמנו עם חשיכה סמוך ליום עצמו שמא אירע דבר קלקלה
של עבירה בסעודה, ווידוי של ערבית שהוא וידוי של יוה"כ עצמו לא קתני דודאי מתודה הוא ביוה"כ, אלא קתני

אע"פ שהתודה ערבית מתודה שחרית וכל היום שמא אירע לו דבר עבירה כל היום, דיוה"כ עם חשיכה הוא מכפר, זו היא שיטת הברייתא הזו על נכון.

ומה שמסייעני עוד סיוע ברור שמצאתי בתוספתא דקתני מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה אבל אמרו חכמים מתודה אדם קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בתוך אכילה ושתיה ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתיה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה ואע"פ שהתודה לאחר שאכל ושתה צריך שיתודה ערבית צריך שיתודה שחרית כו' עד צריך שיתודה בנעילה שמא אירע דבר קלקלה כל היום כו', הרי זה מפורש, אלא שבעלי הגמ' לא שנו בברייתא שהביאו בגמ' אע"פ מידוי של ערב יום הכפורים לידוי של ערבית מן הטעם שפירשנו, ובתוספתא שנו אותו בפירוש לומר שאע"פ שהתודה וידוי יותר סמוך ליום הכפורים לא פטר של ערבית, אבל כולם לדבר אחד נתכונו שמתודה קודם אכילה ומתודה אחר אכילה סמוך לחשיכה ומתודה ערבית וכל היום. ורש"י ז"ל מפרש עם חשיכה ערבית משקדש היום, ואינו כן בשום מקום, וכן הראשונים כולם לא כתבו זה בחבוריהם שיתודה שני פעמים בערב יום הכפורים, ולא דקדקו בברייתא זו, ומה שכתבנו הוא האמת והנכון והישר. ואלהי אמת רב חסד ואמת יעננו באמת ובחסד וברחמים וימחול לעוונותינו ולפשעינו אמן וכן יהי רצון.

תוספות ישנים מסכת יומא דף פז עמוד ב

וחכ"א צריך שיתודה קודם אכילה כו'. ובתוספתא (פ"ד) גרס שיתודה אחר אכילה ושתיה ואף על גב שהתודה אחר אכילה ושתיה יתודה ערבית כו' וידוי יתירא זה לא מצינו אותו בתלמוד ושם טעות סופר הוא לשם ובה"ג גרס כן אבל אמרו חכמים מתודה קודם אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואף על פי שהתודה קודם אכילה ושתיה יתודה אחר אכילה ושתיה שמא תטרף דעתו עליו ואף על פי שהתודה ערבית כו' ונראה כי הגירסא שם הוא בשיבוש וצ"ע באחרות:

תוספת יום הכיפורים יומא פז, ב

ת"ר מצות וידוי ערב יוה"כ עם חשיכה פרש"י לאחר אכילה משקיבל עליו יוה"כ ע"כ והדבר ברור דרש"י בא לאפוקי פירוש הרמב"ן שכתב הר"ן בשמו ומרן הב"י סי' תר"ז כתב והעולם לא נהגו כהרמב"ן אמנם פה ירושלים תוב"ב נהגים שקודם שיתפללו ערבית אומרים כל הקהל בקשתי לך אל תשוקתי שיש בה וידוי לצאת י"ח הרמב"ן וק"ל לפירוש הרמב"ן דפירש דצריך שיתודה קודם שיקבל עליו יוה"כ והוא וידוי שאינו סמוך לתפלה והיא אשכחן שיתודה בלי תפלה והלא כל הוידוין של יוה"כ הם סמוכים לתפלה. ולפרש"י ק"ל מ"ש ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה מתודה כו' ופירש רש"י קלקלה של חטא דלמה לי הך טעמא ת"ל דצריך להתודות בליל יוה"כ דעיקר הוידוי הוא ביוה"כ וראיתי דהרי"ף והרא"ש לא גרסי הכי אלא ה"ג ואף על פי שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה אחר שיאכל וישתה ואף על פי שהתודה ערבית כו' וזו היא גירסא נכונה לפי רש"י וסיעתו ודוק:

רמב"ם הלכות תשובה פ"ב

הלכה ז

יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים, ומצות וידוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה, ואע"פ שהתודה קודם שיאכל חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה, והיכן מתודה יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית.

הלכה ח

הוידוי שנהגו בו כל ישראל ה' אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידוי, עבירות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה חוזר ומתודה עליהן ביום הכפורים אחר אע"פ שהוא עומד בתשובתו שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד

יז ועל זה שאמר, כי מה שנאמר "לפני ה' תטהרו" מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכפורים. ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת - החיוב נוסף ביום הכפורים, והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים, אבל מה שכתוב (שם): "כי ביום הזה יכפר עליהם לטהר אתכם" - שהוא אמור על הטהרה, שהשם יתברך מטהר אותנו מן העון ומכפר עלינו כפרה שלמה ביום הכפורים בלא יסורים, זה נאמר על מצות לא תעשה, אבל על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכפורים תולים ויסורים ממרקים.

ספר יראים סימן רסג [דפוס ישן - קכא]

וידוי יום הכפורים. צוה יוצרנו לכהן גדול שיתודה על חטאת יום הכפורים ב' וידויין אחד עליו ועל ביתו ועל שעיר המשתלח עון ישראל. בשעיר המשתלח בהדיא כתוב בפ' אחרי מות והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. וכבר מסקינן לה ביומא פ' אמר להם הממונה [ל"ה ב'] דתנן התם בא לו אצל פרו ופרו [וכו'] וסמך שתי ידיו והתודה עליו את כל עונות וכך היה אומר כו'. ותניא בגמ' [ל"ו ב'] כיצד מתודה עויתי פשעתי [חטאתי] וכן בשעיר וכו' דברי ר' מאיר וחכמים אומרים חטאתי עויתי פשעתי. וטעמא דתרווייהו מפרש התם ומסקינן התם כרבנן. ומן התורה בכפרת דברים הכתוב מדבר או אינו אלא בכפרת דמים נאמר כאן לכפר ונאמר להלן לכפר מה להלן בעגלה ערופה בכפרת דברים הכתוב מדבר אף כאן בכפרת דברים. ואם נפשך לומר הרי הוא אומר והקריב וכפר ושחט ועדיין לא נשחט הפר. ומניין שבאנא נאמר כאן כפר ונאמר להלן כפר מה להלן באנא אף כאן באנא. ומניין שבשם נאמר כאן כפר ונאמר בעגלה ערופה כפר מה להלן בשם אף כאן בשם.

תולדה למצות עשה. צו חכמים שכל ישראל יתודו בין איש בין אשה ביום הכפורים. כדתניא בסוף פ' יוהכ"פ [פ"ז ב'] מצות וידוי יוהכ"פ עם חשיכה וחכמים אומרים צריך שיתודה קודם שיאכל וישתה שלא תטרף דעתו. אע"פ שיתודה ערבית אחר סעודתו צריך שיתודה קודם סעודתו התודה ערבית צריך שיתודה שחרית בשחרית יתודה במוסף במוסף יתודה במנחה במנחה יתודה בנעילה. והיכן אומרה יחיד אומרה אחר התפלה ושליח צבור באמצע התפלה. בנעילה מאי אומר אמר רב אתה יודע רזי עולם ושמואל אמר ממעמקים. לוי אמר ובתורתך כתוב לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם ר' יוחנן אמר רבון כל העולמים כי לא על צדקותינו אנחנו. רב יהודה אמר מה נאמר לפניך רב המנונא אמר אלהי עד שלא נוצרתי. אמר בר [המדורי] לא שנו אלא שלא אמר אבל אנחנו חטאנו אבל אמר אבל אנחנו חטאנו תו לא צריך וקיי"ל הכי והוסיפו עליו על חטא שחטאנו וכו' ובא הדבר שלא לשגות.

מיקום הידוי

סיכומי שיעורים של הגרי"ד על יומא (סיכום הרב צבי שכטר), עמ' קיז

אך צריך להבין, מאי טעמא אין היחיד אומר וידוי באמצע תפילתו ביוה"כ כמו הש"ץ, והיא שאלה טובה...

תוספת יום הכיפורים מסכת יומא דף פז עמוד ב

והיכן אומרה יחיד אחר תפלתו וש"ץ אומר באמצע. לא מצאתי טעם לשינוי הזה מיחיד לש"ץ ואפשר דביחיד לא תקנו שיתודה בתוך התפלה שלא יפסיק התפלה א"נ שאם חטא בתפלה מחמת שהתפלל בלא כונה לכך מתודה אחר התפלה אבל הש"ץ דבא להוציא את שאינו בקי אם היו מתקנים שיתודה אחר התפלה העם אינם נותנים לב לכוין עם הש"ץ ונמצא דמי שאינו בקי לא יצא י"ח וידוי לכן תקנו שהש"ץ יתודה באמצע כנ"ל:

לענין שאלת ראשונה שאמרתם למה יחיד מתודה אחר תפילתו ושליח צבור באמצע כי סכדי תנו רבנן בהדיא בסצות וידוי היכן אומרה אחר תפילתו ושליח ציבור אומרה באמצע מה לנו לומר למה עשו חכמים. אטו כל מה שעשו צריכין אנו לומר למה עשו כן ג). ואף עלפיכן יש לומר שכשעושין לה מקום מיוחד ואחר תפילה סכוין דעתיה טפי. אבל שליח הציבור כיון שסיים את התפילה לא נשארה לו שליחות ולא עוד אילא שאף היחיד מתודה כתפילה דאמי סר זוטרא לא אסרן אלא דלא אסר אבל חטאנו אבל אמי אבל חטאנו לא צריך. איכא סן רבנן דקאמרי הא דאמר י) זוטרא בשליח ציבור הוא דאסירא אבל יחיד צריך להתודות אחר תפילתו אף על גב דאמי אבל חטאנו.

סידור רסג עמ' רסא

קדוש. וכתיר מן אצחאבנא ייזדון פי צלואת קידוש. ורבים מחבירינו מוסיפים בתפלות ב. אלכפור ענד / זכר ליציאת מצרים יום הכפורים אצל זכר ליציאת מצרים

אבל חטאנו עוינו פשענו מרדנו וסרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו
והו גאיז אן יזאר. וצלוה אלגדאה ומנחה וזה מותר להוסיף. ותפלת שחרית ומנחה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טז עמוד ב

רבי אלעזר בתר דמסיים צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתשכן בפורינו אהבה ואחוה ושלוה וריעות, ותרבה גבולנו בתלמידים, ותצליח סופנו אחרית ותקוה, ותשים חלקנו בגן עדן, ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך, ונשכים ונמצא יחול לבבנו ליראה את שמך, ותבא לפניך קורת נפשנו לטובה. רבי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתציץ בבשתנו ותביט ברעתנו ותתלבש ברחמך ותתכסה בעזך ותתעטף בחסידותך ותתאזר בחנינותך ותבא לפניך מדת טובך וענותנותך. רבי זירא בתר דמסיים צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו. רבי חייא בתר דמצלי אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתהא תורתך אומנותנו, ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו. רב בתר צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתתן לנו חיים ארוכים, חיים של שלום, חיים של טובה, חיים של ברכה, חיים של פרנסה, חיים של חלוץ עצמות, חיים שיש בהם יראת חטא, חיים שאין בהם בושה וכלימה, חיים של עושר וכבוד, חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה. רבי בתר צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתצילנו מעזי פנים ומעזות פנים, מאדם רע ומפגע רע, מיצר רע, מחבר רע, משכן רע, ומשטן המשחית, ומדין קשה ומבעל דין קשה, בין שהוא בן ברית בין שאינו בן ברית. ואף על גב דקיימי קצוצי עליה דרבי. רב ספרא בתר צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, ובין התלמידים העוסקים בתורתך, בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה. וכל העוסקין שלא לשמה, יהי רצון שיהו עוסקין לשמה. רבי אלכסנדר בתר צלותיה אמר הכי: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה, ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו. איכא דאמרי: הא רב המנונא מצלי לה, ורבי אלכסנדר בתר דמצלי אמר הכי: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה ושעבוד מלכות; יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם, ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. רבא בתר צלותיה אמר הכי: אלקי, עד שלא

נוצרת איני כדאי ועכשיו שנוצרת כאלו לא נוצרת, עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בוש וכלימה, יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין וחלאים רעים. והיינו וידוי דרב המנונא זוטי ביומא דכפורי. מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: אלקי, נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה, פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי, ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם, וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

נוסח הוידוי בסדר התפילות של הרמב"ם בסוף ספר אהבה – כתב יד הונטיגנטון 80

נג נוסח הוידוי:

אנא אלקינו, ואלקי אבותינו תבוא לפניך תפילתנו, ואל תתעלם מלכנו מתחינתנו: שאין אנו עזי פנים וקשי עורף, שנאמר לפניך, צדיקים אנחנו, ולא חטאנו. אבל חטאנו אנחנו, ואבותינו: אשמנו, בגדנו, גזלנו, דיברנו דופי, העוינו, והרשענו, זדנו, חמסנו, טפלנו שקר, יעצנו רע, כיזבנו, לצנו, מרדנו, ניאצנו, סררנו, עווינו, פשענו, צרנו, קישינו עורף, רשענו, שיחתנו, תעינו תיעבנו תיעתענו; סרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים, ולא שווה לנו. ואתה צדיק, על כל הבא עלינו: כי אמת עשית, ואנחנו הרשענו. מה נאמר לפניך, יושב מרום; מה נספר לפניך, שוכן שחקים. הלא הנסתרות והנגלות, אתה יודע. אתה יודע רזי עולם, ותעלומות סתרי כל חי; אתה חופש כל חדרי בטן, ורואה כליות ולב. ואין כל דבר נעלם ממך, ואין נסתר מנגד עיניך. יהי רצון ורחמים מלפניך, ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתמחול לנו על כל חטאותינו, ותכפר לנו על כל עוונותינו, ותסלח לכל פשעינו: ועל חטא שחטאנו לפניך בשגגה, ועל חטא שחטאנו לפניך בזדון, ועל חטא שחטאנו לפניך בסתר, ועל חטא שחטאנו לפניך בגלוי, ועל חטא שחטאנו לפניך באונס, ועל חטא שחטאנו לפניך ברצון; ועל חטאים שאנו חייבין עליהן עשה, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן לא תעשה, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן קרבן, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן מלקות ארבעים, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן מיתה בידי שמיים, ועל חטאים שאנו חייבין עליהן כרת, ועל חטאים שאנו חייבין עליהם ארבע מיתות בית דין, חנק והרג שריפה וסקילה. על הגלויים לנו, ועל שאינן גלויין לנו: הגלויים לנו, כבר אמרנו לפניך ה' אלקינו; ושאין גלויין לנו, חטאנו על כולם. ואתה יודע כל הנסתרות, ככתוב הנסתרות--לה', אלקינו; והנגלות לנו ולבנינו, עד-עולם--לעשות, את-כל-דברי התורה הזאת. כי אתה סלחן לישראל, ומחלן לשבטי ישורון; ומבלעדיך, אין לנו מלך מוחל וסולח. אלקי, עד שלא נוצרתי, איני כדאי; ועכשיו שנוצרתי, כאילו לא נוצרתי. עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי. הרי אני לפניך ה' אלקי, ככלי מלא בוש וכלימה. יהי רצון מלפניך, שלא אחטא, ומה שחטאתי מרוק ברחמיך הרבים, אבל לא על ידי יסורין. ויהיו לרצון אמרי-פי, והגיון ליבי לפניך: ה', צורי וגואלי.

טור אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרז

ועיקר הוידוי הוא אבל אנחנו חטאנו אלא שנהגו לומר גם שאר דברים כגון מה נאמר לפניך ואתה יודע רזי עולם ועל חטא ועל חטאים ואלהי עד שלא נוצרתי ובאשכנז נוהגין לומר על חטא על סדר אלפא ביתא ומפרטין בו החטאים וכ"כ ר"ע וכ"כ הרמב"ם ז"ל והר"י כתב שצריך לפרט החטא ובספרד אין נוהגין לאומרו וכן נראה שא"צ לפרט החטא... ועונות שהתוודה עליהם ביום הכפורים שעבר ולא שנה עליהם כתב הרי"ף גיאת שאין להתוודות עליהם אלא אם גנב או גזל והתוודה עליהם בשנה שעבר יאמר במקום גנבתי געלתי בדרכי שהוא דרך כלל וכן בכל הפרטים יש לשנות בענין זה כשיצטרך. והני מילי כשמתפלל בינו לבין עצמו אבל כשאומר עם הצבור אין לחוש שא"א שלא יהא אחד מן הציבור שגנב או גזל: וא"א ז"ל כתב שיכול להתוודות עליהם אף על פי שלא שנה בהם

דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרז

(ב) והמנהג לפרט החטא על סדר האל"ף ב"ת וכן כתב המרדכי (סי' תשכז) ונראה לי דבהא אפילו רבי עקיבא מודה דשרי אף על גב דאמרינן ליה בקול רם מאחר שכל אדם מתוודה בשוה ונוסח תפלה הוא מגיד מקרי שפיר כסוי חטאה דלא ידעינן ביה מי הוא החוטא באמת אלא דסבירא להו לרי"ף ולרא"ש דאפילו הא לא צריך אבל פשיטא דאין איסור בדבר ונהגו שאף שליח צבור אומר על חטא ועל חטאים וכו' דלא כספר הכל בו דכתב

דשליח צבור אל יפרט החטאים דאיך יטיל חטא פרטי על הצבור בכלל אלא אומר חטאנו העוינו והרשענו וכו' ולפי מה שכתבתי לעיל דסדר על חטא שאנו אומרים לא מקרי פרוט החטא ממש שהרי כל אדם אומר בשוה אם כן אף שליח צבור יכול לאמרו:

סידור רס"ג עמ' רנט-רס

ואדא צעד יברך על הטבילה תם יצלי יברך על הטבילה. אח"כ יתפלל
מנחה פאדא בלג אלי המברך את עמו מנחה וכשיגיע להמברך את עמו
ישראל בשלום יקר בדנובה גמלה בגיר ישראל בשלום יתודה את חטאיו בכללם
תשכיץ והו אן יקול בלי פירוט. והוא שיאמר

אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי אתה חופש כל חדרי
בטן ורואה כליות ולב אין כל דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך
יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתמחול לנו על כל עונותינו ותכפר לנו על
כל פשעינו על חטא שחטאנו לפניך בשגגה ועל חטא שחטאנו לפניך
בזדון ועל חטא שחטאנו לפניך בסתר ועל חטא שחטאנו לפניך בגלוי
ועל חטאים שאנו חייבין עליהן עשה ועל חטאים שאנו חייבין עליהן לא
תעשה שנתק לעשה ועל חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה בידי שמים
ועל חטאים שאנו חייבין עליהם כרת ועל חטאים שאנו חייבין עליהם
מלקות ארבעים כבית דין ועל חטאים שאנו חייבין עליהם הרג וחנק
שריפה וסקילה על שגלויין לנו ועל שאינו גלויין לנו את שגלויין
לנו ושאינו גלויין לנו כבר לפניך גלויין כדבר שנא הנסתרות ליי אלהינו
והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת כי אתה
סלחן לישראל מן העולם ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור ודברך אמת
וקיים ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח

וקום יגעלון להא כאתמה ב אתה יי ויש שמים לה חתימה ב אתה ה האל
האל הסלחן והו כטא לאנה ליס מוצע הסלחן וזאת טעות מפני שאין זה מקום
ברכה. ואכתרנא יקול אתה יודע רזי ברכה. והרוב ממנו אומרים אתה יודע רזי

תלמוד ירושלמי ברכות פרק ד הלכה א

מנין לנעילה?

אמר ר' לוי [ישע' א טו] גם כי תרבו תפלה מכאן שכל המרבה בתפלה נענה,
מחלפא שיטתיה דרבי לוי, תמן אמר ר' אבא בריה דרב פפי ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי [משלי יד כג] בכל
עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור, חנה ע"י שריבתה בתפלה קצרה בימיו של שמואל שאמרה [שמואל
א א כב] וישב שם עד עולם והלא אין עולמו של לוי אלא חמשים שנה דכתיב [במדבר ח כה] ומבן חמשים שנה
ישוב מצבא העבודה והוויין ליה חמשין ותרתין אמר רבי יוסי בר רבי בון שתיים שגמלתו וכאמר הכין?

אי אמרה כן ליחיד הן לציבור
ר' חייא בשם ר' יוחנן ר' שמעון בן חלפתא בשם ר"מ [שמואל א א יב] והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה' מכאן
שכל המרבה בתפלה נענה:
אימתי הוא נעילה?

רבנן דקיסרין אמרין איתפלגון רב ור' יוחנן, רב אמר בנעילת שיערי שמים ור"י אמר בנעילת שיערי היכל.
אמר ר' יודן אנתורדיא מתני' מסייע לר"י בג' פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום בשחרית
ובמוסף במנחה ובנעילת שיערי בתעניות ובמעמדות וביה"כ אית לך מימר נעילת שיערי שמים ביום
אחוי דאימא דרב אדא הוה צייר גולתיה דרב בצומא רבא
א"ל כד תיחמי שמשא בריש דיקלי תיהב לי גולתי דנצלי נעילת שיערי
מחלפא שיטתיה דרב, תמן הוא אמר בנעילת שיערי שמים וכא אמר בנעילת שיערי היכל
אמר רב מתנה על ידי דרב מאריך בצלותא סגין הוה מגיע לנעילת שיערי שמים.

נעילה מהו שתפטר את של ערב?
ר' אבא ורב הונא בשם רב נעילה פוטרת את של ערב
א"ל ר' אבא לרב הונא היאך הוא מזכיר של הבדלה
אמר ר' יונה לרבי אבא היאך יהא שבע פוטרת שמונה עשרה
א"ל ולא כבר איתתבת
א"ל בגין דאיתתבת תיבטל
אמר ר' יוסי מה דאקשי ר' אבא קשי יאות, מה דאקשי ר' יונה לא קשי יאות, קל הקילו עליו משום תעניתו שיהו
שבע פוטרות שמונה עשרה
רבי אבא בר ממל אמר לחברייא מריי מן כולכון שמעית שאין נעילה פוטרת של ערב
ר' סימון בשם ריב"ל אין נעילה פוטרת של ערב
א"ר יוסי ב"ר בון ותני ר"ח בכל יום אדם מתפלל שמונה עשרה במ"ש ובמוצאי יה"כ ובמוצאי תענית ציבור

...

תניא תמן תפילת הערב מהו?
ר"ג אומר חובה רבי יהושע אומר רשות
אמר ר"ח אתיין אילין פלגוותא כאינן פלגוותא מ"ד חובה אין נעילה פוטרת של ערב ומ"ד רשות נעילה פוטרת
של ערב

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ז

וכן תקנו תפלה אחר תפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה ביום התענית בלבד כדי להוסיף תחנה ובקשה מפני
התענית וזו היא התפלה הנקראת תפלת נעילה כלומר ננעלו שיערי שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין
מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ו

ותפלת נעילה זמנה כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה.

ראבי"ה חלק ג - הלכות תענית סימן תתעז

בירושלמי בריש פירקין בתעניות ובמעמדות (וכו') וכי יש מוסף בתענית שמע מינה תלת שמע מינה שמתענין
במעמדות ושמתפללין ארבע פעמים ביום ושמע מינה דנשיאת כפים ביום ולא בלילה. ורבינו שב"ט פסק נמי
שאם התפללו תפלת נעילה בלילה שאין בה נשיאת כפים, והוא הדין שאין אומרים ברכת כהנים <בלילה>.
ובשילהי מסכת יומא פליגי בה רבי יוסי ורבנן, דלרבנן אפילו בלילה הויא נעילה ולרבי יוסי דוקא <ביום>. ורב
סבירא ליה אפילו בלילה דהא מוקמינא לרב כתנאי וסבירא ליה כרבנן. ויש לומר דאפילו רבי יוסי לא אמר טובל
והולך כל היום כולו אלא משום דטבילה בזמנה מצוה, אבל בתפלת נעילה מודה דבלילה. והאי דקאמר תנאי
הוא מטבילה בזמנה מצוה הוי תנאי, אבל נעילה לכולי עלמא הוי בלילה ופוטרת של ערבית. וסבירא ליה לרב
ארבע פעמים ביום לאו דוקא. והעם נהגו כרב בתפלת נעילה וגם בנשיאת כפים שהם בלילה ולא כדקדוק

הירושלמי... וגרסינן בירושלמי כה תברכו + במדבר ו' כ"ג, עד כדין בשחרית במוסף מנין דכתיב +ויקרא ט
כ"ב+ וישא אהרן את ידיו על העם ויברכם, במנחה וירד מעשות החטאת העולה השלמים המקרא הזה מסורס
וירד מעשות החטאת ואחר כך וישא אהרן וגו' מלמד שבירידתו מן המזבח היה נושא את כפיו ומברך את העם,
בנעילה יאר ה' פניו אליך להאיר לך מן חשיכה והיה סמוך ללילה. עוד גרסינן הכא בירושלמי וגם במסכת
ברכות בירושלמי אימתי היא נעילה רבנן דקיסרין אמרין איתפלגין רב ורבי יוחנן >רב אמר בנעילת שערי שמים
ורבי יוחנן <אמר בנעילת שערי היכל ומתניתא מסייעא ליה לרבי יוחנן דאמרה >בשלשה פרקים הכהנים
נושאים כפיהם <ארבע > פעמים ביום [וכו'] ונעילת שערי שמים ביום, אתמהא.

הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ו

[ה] וכן כתב מורי רבינו והנהיג והורה הלכה למעשה שאין להתפלל תפלת נעילה אלא ביום וכן כתב ר"י בשם
ר"י ודלא כרב דאמר בשילהי יומא תפלת נעילה פוטרת של ערבית אלא כברייתא דפליג עליה ר' חנינא דתניא
אור של יום הכפורים כו' דבין לת"ק דהיא ברייתא בין לר' חנינא בן גמליאל שאמר משום אבותיו לא סבירא
להו דרב והא בהא תליא וכן כתב ר"י אלפס. ועוד הביא מורי רבינו מירושלמי דתפלת השחר ור"פ בתרא
דתענית דר' יוחנן פליג על רב ואמר אין תפלת נעילה אלא ביום ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן. ועוד מוכח התם
דאפילו רב מודה דיש להתפלל אותה ביום דגרסינן אימתי היא נעילה רבנן דקיסרין אמרין איתפלגון רב ור'
יוחנן רב אמר בנעילת שערי שמים פי' בלילה ור' יוחנן אמר בנעילת שערי היכל שזהו ביום לאחר הקטרת
קטרת והדלקת נרות. אמר ר' יודן ענתותי מתניתין מסייעא ליה לר' יוחנן בשלשה פרקים הכהנים נושאים
כפיהם ארבעה פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה בנעילת שערים בתעניות ומעמדות ויום הכפורים אית לך
למימר נעילת שערי שמים פי' בתמיה והא איתקש נשיאת כפים לשירות דכתיב לשרתו ולברך בשמו מה שירות
ביום אף נשיאות כפים ביום. אחוה דאימיה דרב אימיה צייץ הוה גולתיה דרב ביומא צומא רבא פירוש היה שומר
טליתו אמר ליה כד תיחמי שימשא בריש דיקלי הב לי גולתי דנצלי נעילת שערים פירוש משום הכון ופריך
מחליף שיטתיה דרב תמן הוא אומר בנעילת שערי שמים פירוש בלילה וכאן אמר בנעילת שערי היכל פירוש
שרצה להתפלל מבעוד יום אמר רב מתנא על ידי דהוה רב מאריך בצלותיה סגין היה מגיע בנעילת שערי
שמים פירוש סוף תפלתו נמשכת עד הלילה אלמא דר' יוחנן פליג עליה והלכתא כוותיה לגבי רב ועוד דמיייתי
ליה סייעתא ממתניתין דבג' פרקים ופשטא דמתניתין משמע מבעוד יום גדול דאיתקש לשירות היינו שיר שעל
הקרבן כדמוקי לה בפרק ב' דערכין וההיא הוה מבעוד יום גדול שאין אומרים שירה אחר תמיד של בין הערבים
אף על גב דאכתי יום גדול הוא דאיכא בתריה קטורת ונרות ולאפוקי מרב דאמר צריך שתהא התפלה ונשיאת
כפים שלה נמשכין עד הלילה ואפי' לרב גופיה צריך להתפלל אותה ביום ועוד כבר מוכח דאין נשיאות כפים
בלילה וכן מצאתי כתוב בש"ר שב"ט דאין נשיאות כפים בלילה וכן מצאתי שכתב ר"י בפרק בתרא דתענית
מהיקשא דלשרתו ולברך בשמו וכו' עד הילכך אין להתפלל נעילה ולא לעלות לדוכן אלא ביום מהני טעמי
דפרישית וכו' עד ונראה דודאי לא הנהיגו אבותינו כך אלא מחמת שהחזנים מושכים עד הלילה סבורים שכדין
עושין ע"כ ליקטתי מדברי מורי רבינו שכתב בשילהי יומא בתוס' ועוד האריך הרבה. ע"ש. ול"נ דאין לדקדק
דאית ליה לרב דתפלת נעילה בלילה מדאמר תפלת נעילה פוטרת של ערבית שהרי גם תפלת ערבית סבירא
ליה שזמנה ביום מפלג המנחה ואילך כדאיתא בפרק תפלת השחר דרב עלי של שבת בערב שבת ומדקדק
מינה דס"ל כר' יהודה דאמר מפלג המנחה חשיב לילה לענין תפלה. ע"ש. ולכל היותר נוכל לדקדק לרב מהכא
דזמן תפלת נעילה מפלג המנחה ואילך והיינו כדאיתא בירושלמי שתמשך עד שקיעת החמה כדפי' ודלא
כמקצת גדולי אשכנז שכתבו שאין תפלת נעילה אלא בלילה מהא דרב. והנה גם רבותינו הפייטנים שיסודו
הקרובץ דעתם כן עשו בקרובץ של נעילה טרם יבא שמש היום יפנה השמש יבא ויפנה כי פנה היום ולא כי עבר
וכהנה רבות והאומר כן בלילה בשכבר עבר היום לא חש לקימחיה ומיחזי כי חוכא ואטלולא לומר דברים
שאינם כן לפני השכינה וכן מצאתי שוב בס"ע של רבינו שמחה ככל דברי מורי ורבינו ז"ל שמעינן מהתם דזמן
נעילת שערי היכל מכי חזינא שימשא בריש דיקלי וקיימא לן רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דמתניתין מסייעא
ליה ולא ידעינן אמאי סמכינן דמצלינן נעילה בלילה וכהנים נושאים כפיהם עכ"ל:

המאור הקטן מסכת יומא דף ד עמוד ב

מצאתי בסדורים קדמונים שנכתבו על שם מר רב סעדיה גאון ז"ל שמסיימין בתפילת נעילה במה אנו מה חיינו
וחותמין בא"י האל הסולחן ונראה הענין הזה בעיני כהלכה והיינו דעולא בר רב דנחית קמיה דרבא פתח באתה

בחרתנו וסיים במה אנו ושבחיה והיינו דתניא בברייתא אם בא לחתום בידיו חותם אלא שבכל המקומות שלנו והמוקפין לנו מימינו לא ראינו כך ומשנה שלימה שנינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת.

להרחבה

ספרי זוטא פרק ה

ה. וידבר, דבר אל בני ישראל איש או אשה, לפה שנאמר והתודה אשר חטא עליה (ויקרא ה ה) יתודה על חטא אשר חטא. "עליה" - על החטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה אין במשמע שיתודה היחיד אלא על ביאת המקדש, [ומנין את מרבה שאר כל המצות? אמרת "דבר" "והתודו"] ומנין אף מיתות וכריתות? אמרת "חטאת" "חטאתם". "כל חטאת" לרבות מצוה בלא תעשה "כי יעשו" לרבות מצות עשה

אין במשמע ודוי אלא ליחיד מנין אף לצבור ודוי? אמרת "דבר" "והתודו" [יכול בזמן שהן מביאין מתודין, ומנין אף בזמן שאין מביאין? אמרת "בני ישראל והתודו" ומנין אף מיתות וכריתות? אמרת "חטאת" "חטאתם". "כל חטאת" לרבות מצוה בלא תעשה "כי יעשו" לרבות מצות עשה]

אין במשמע ודוי אלא בארץ, ומנין אף בגלות ודוי? אמרת "והתודו את עונם ואת עון אבותם" (שם /ויקרא/ כו מ) וכן דניאל אומר "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים" (/דניאל/ ט ז) מפני מה כי חטאנו לך:

"דבר אל בני ישראל", ע"י ישראל מתודים ואין מתודים לא ע"י גוים ולא ע"י תושבים או בני ישראל פרט לגרים? אמרת "איש" לרבות הגרים: "איש או אשה כי יעשו", שחשבו לעשות ולא עשו:

"מכל חטאת האדם", ממה שבינו לבין חבריו על הגניבות ועל הגזלות ועל לשון הרע: "למעול", אף על אשמות מתודים, יכול בזמן שהן מביאין מתודין, מנין בזמן שאין מביאין? ת"ל "למעול" [יכול אשם שהודע שלו טעון חטאת, ומנין אף אשם שאין הודע שלו טעון חטאת? ת"ל "למעול" מעל" לרבות הנשבע בשם לשקר והמקלל. "ואשם" "ואשמה" לרבות כל חייבי מיתות שיתודו, יכול אף הנהרגין על פי זוממין? אמרת? לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא:

תוספתא מסכת מנחות (צוקרמאנדל) פרק י הלכה יב

כיצד סומך?

זבח עומד בצפון ופניו במערב, סומך במערב ופניו במערב.

מניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח ולא היה מניח ידיו על גבי זבח ולא היה מניח ידיו זו על גבי זו ולא היה

דבר חוצץ בין ידים לקרנות,

מתודה עליו עון עברה –

על חטאת עון חטא,

על אשם עון אשמה,

על עולה עון לקט שכחה ופאה שאין להם וידוי

דברי ר' יוסי הגלילי

אמר לו ר' עקיבה:

על מה עולה מכפרת? על דברים שיש בהן עונש, הרי עונש אמור, הרי לא תעשה שהן אמורה.

על מה עולה מכפרת?

על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה:

רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יד

וכיצד סומך, אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח

שתי ידיו בין שתי קרניו ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם, ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא

תעשה שניתק לעשה.

הלכה טו

כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי, היה הקרבן שלמים

סומך בכל מקום שירצה מן העזרה במקום שחיטה, ויראה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבח.

מנחת חינוך פרשת נשא מצוה שסד אות א

(א) שנצטוינו להתודות כו'. ע' ר"מ ה' תשובה מפ"א עד סוף ההלכה. ולכאורה נלע"ד מד' הרהמ"ח דהמ"ע

דכאן אינו התשובה רק הוידוי בפה דגזה"כ היא דאם מתנחם מהחטא צריך להתוודות בפיו ככל מ"ע שתלוי

בדיבור כגון ק"ש ודומיהם וכ"נ מלשון המכילתא שמביא הרהמ"ח ועדיין כו' שהוידוי בא"י כו' מנלן אף בח"ל כו'.

ובאמת תשובה מבואר להדיא בתורה בפ' תשובה בפ' נצבים והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך כו'

ושבת כו' ושב ה' אלהיך את שבותך כו' ומיירי בח"ל כדכתיב בכל הגוים כו' ובפ' ואתחנן והפיץ וכו' ושבת עד כו'

כי רחום כו' ג"כ מבואר בכתוב דאף בח"ל מהני תשובה א"ו תשובה לחוד דהיא אפילו בלב אם מתחרט בלב

שלם הקדוש ברוך הוא מקבל תשובתו רק כאן היא מ"ע ככל מ"ע שבתורה לומר הוידוי בפה ואם לא אמר בפה

ביטל מ"ע אבל מ"מ לענין כפרה על העבירה שעבר נתכפר בתשובה בלב וגם חייבי כריתות ומב"ד וח' מלקות

דאין מתכפרין בלא תשובה ובתשובה מתכפרין ככל חלוקי כפרה שיתבארו בס"ד היינו תשובה בלב אם אין

מתחרט בלב אין לו כפרה מהשי"ת ואם מתחרט בלב יש לו כפרה מה שהתשובה מכפר אבל אין תלוי בכלל

בוידוי דברים רק דהיא מ"ע בפ"ע ואם לא עשה כן ביטל מ"ע של וידוי אבל התשובה נתקבלה ומכפרת מה

שהתשובה ראוי להתכפר בכל עבירה לפי מה שהי' כמשי"ת בס"ד וכ"נ בקדושין ד' מ"ט דאם קידש ע"מ שהוא

צדיק אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו הרי דתשובה בלב אף שלא בפה הוי צדיק וכן

ביומא דף פ"ה ע"ב במשנה חטאת ואשם ודאי מכפרין ופירש"י תשובה איכא שאם לא הי' מתחרט לא הי' מביא

קרבת עכ"ל מבואר דזה שמביא קרבן גלי אדעתו שמתחרט ומכפרת לו אף שלא התודה בפיו וע' רש"י כריתות

דף ז' ע"א פירש"י על השבין דלרצונו בעינן נראה ג"כ דעיקר היא התשובה בלב. אך רש"י בשבועות די"ג ע"א

ד"ה חטאת ואשם כו' אלא על השבין פירש דכתיב והתודו כו' נראה דבוידוי פה תליא כדכתיב והתודו. אך

באמת אין ראיה דרש"י פי' מנלן זה דאינה מכפרת בלא תשובה ומוכח מקרא זה דכתיב והתודו כו' והיינו

תשובה דוידוי היא תשובה רק אינו מוכח דהכפרה תלוי בוידוי דברים דוקא והתורה דכתבה והתודו היינו למ"ע

אך עכ"פ מוכח דתשוב' בעינן ע"כ פירש"י ביומא דמסתמא מתחרט וכו' ולא מצאתי ד"ז להדיא בגמרא דכפרה

שתלוי בתשובה יהי' תלוי דוקא בוידוי פה דהיא רק מצוה נוספת כמו כל מ"ע אבל שיהא הכפרה תלוי בזה אינו

מוכרח אך בר"מ כאן מבואר להדיא דהכפרה תלוי בוידוי דברים וז"ל כל מצוה כו' כשיעשה תשובה כו' חייב

להתוודות כו' זה וידוי דברים וידוי זה מ"ע היא כו' וכן בעלי חטאות ואשמות כו' אינו מתכפר להם עד שיעשו תשובה ויתוודו וידוי דברים כו' כתב להדיא תשובה וגם וידוי דברים וכ"כ עוד כל מחויבי מב"ד ומחויבי מלקות כו' אין מתכפר להם עד שיעשו תשובה ויתוודו כו' וכן החובל כו' אינו מתכפר עד שיתוודה וישוב הכפיל כ"פ שאינו מתכפר לו בתשובה בלב בלא וידוי דברים וכ"כ בפ"ב ה"ב ומה היא התשובה שיעזוב החוטא כו' וצריך להתוודות בשפתיו ולומר ענינים אלה שגמר בלבו נראה דוידוי גם כן בכלל התשובה היא ובל"ז אין התשובה מועלת כלל ומדברי הר"מ נראה דהכל נלמד מקרא זה והתודו כו'. ואיני מבין דודאי היא מ"ע ואם לא עשה כן והתודה בפיו בודאי עבר אעשה אבל לעכב הכפרה מנלן הן אמת דאדם העושה תשובה על עשה שעבר בודאי אם לא התוודה בפיו אם כן הוא עובר עתה על עשה ומאי נ"מ מ"מ נשאר מחויב עשה זו דוידוי וכן אם עושה תשובה ע"ז בלא וידוי אם כן מבטל עתה עשה א"כ בע"כ א"י ל"ב לידי כפרה מהמ"ע שעבר עד שיקיים עשה זו ומאי נ"מ מ"ע אחרת או מ"ע זו ואין אתה יודע מתן שכרן ועונשן של מ"ע. אך בעושה תשובה על חיוב מיתה או כרת וכדומה אפשר אף שביטל מ"ע זו מ"מ נתכפר על העבירה החמורה שעשה תשובה עליה וגם אם שגג ולא התודה בפיו דלא ידע ד"ז דמצוה להתוודות בפיו או היה אונס אם התשובה תליא בזה ל"מ האונס ושוגג דמ"מ לא עשה תשובה ואין נתכפר לו אבל אם אין התשובה תלויה בזה בודאי נתכפר לו על העבירה ואין עליו עונש על העשה זו אם הי' באונס או בשוגג וא"כ נ"מ אפי' בעושה תשובה על עשה א"כ ד"ז צ"ע אם התשובה יהי' תלוי דוקא בוידוי פה דאפשר דהיא רק מ"ע נוספת כמו כל מ"ע שבתורה ובנאנס אינו מזיק כלום לתשובתו מעבירות שעשה ונתכפר לו. והנה הפי' במכילתא היינו דאפשר דוקא בא"י הוא דין זה דוידוי דברים אבל לא בח"ל דהיינו בח"ל א"צ וידוי דברים ובלא וידוי דברים מתכפר בתשובה ומרבה מקרא דבכ"מ ובכ"ז ד"ז דצ"ל התשובה בוידוי דברים. ונראה דלא ק' אם נאמר דאינו מתכפר בלא וידוי דברים מהא דאמרי' בקידושין אפי' רשע גמור אמרינן שמא הרהר תשובה בלבו והוי צדיק כמו שהקשינו לעיל דבאמת צדיק ורשע אינו תלוי בכפרה כלל דהא יש עבירות חמורות דאין מתכפר בתשובה כמבואר לקמן ומ"מ כיון שמתחרט ושב הוי צדיק ה"נ נהי דאין לו כפרה בתשובה בלב מ"מ הוי צדיק כיון שמתחרט לפני קונו ית' ואינו תלוי בכפרה כלל כנ"פ. ובמ"ש לעיל דבלא וידוי עבר אעשה ומאי נ"מ אם נתכפר לו אעשה שעבר מכבר. ובאמת ז"א דאם עבר אעשה כגון שלא הניח תפילין עבר אעשה זו ובעושה תשובה מתכפר לו שפיר העונש דתפילין ול"ש לומר דיש עליו העונש מהעשה דוידוי דזו אינה מצוה מחויבת רק אינו מקיים העשה כמו ציצית אם אין לו ד' כנפות ה"נ ואם לא עשה תשובה כלל על העשה של תפילין אינו שייך עונש על הוידוי רק קיים העונש על התפילין ולא על התשובה א"כ לא גרע אם עשה תשובה בלא וידוי מלא עשה כלל תשובה א"כ אם נאמר דנתכפר בלא וידוי ל"ש לומר דעבר אעשה דוידוי רק לא קיים אבל לא ביטל דאינה מצוה מחויבת וז"פ. אך באמת ז"א בודאי תשובה היא מצוה מחויבת דהתורה צותה אם עבר עבירה דמחויב לעשות תשובה וגם וידוי כמו תפילין ומצה ודומי' א"כ אם לא עשה תשובה כהוגן עובר בכל רגע על מ"ע ואם מת בלא תשובה כמו שנפרעין ממנו על העבירה שלא אכל מצה ה"נ נפרעין ממנו דהי' חייב בעשה דתשובה ולא עשה. אך מדברי הר"מ שכל כאן בתחלת פ"א כל מצוה כו' אם עבר כו' כשיעשה תשובה וישוב מחטאתו חייב להתוודות וידוי זה הוא מ"ע כו' מבואר בדבריו דאין התשובה מ"ע דלא כתב מ"ע שיעשה תשובה רק אם בא לעשות מ"ע שיתוודה בפיו וכ"נ מלשון הרהמ"ח א"כ אם לא עשה תשובה אין לו עונש כלל על מה שלא עשה תשובה רק על העבירה שעבר. וא"כ בעשה תשובה ולא התודה אין לו עונש על הוידוי מכ"ש דאם לא עשה תשובה כלל אין לו עונש ומאי איכפת בעשה ולא התודה בפה א"כ אינה מצוה מחויבת כלל ושפיר נוכל לומר דאפי' בלא וידוי נתכפר על העבירה שעשה רק לא קיים העשה דוידוי וגם נראה דל"ש כלל לומר דלא קיים העשה רק כיון דתשובה אינה מצוה כמ"ש א"כ מ"ע זו הוי כהרבה מצות מהתרי"ג שכל הר"מ בסמ"ק שאינה מצוה לעשות או שלא לעשות רק העשיה על תואר כך וכך נחשב מצוה כמו גירושין וטוען ונטען ודיני ט"מ ושאר טומאות ע"ש דדיני המצוה אם יעשה כך יהי' כך הוי מצוה. ה"נ דהתורה אמרה אם יעשה תשובה יהי' על תואר כך להתוודות וכדומה לפרוט ובכך תשובתו מקובלת זה הוי מתרי"ג מצות אבל אינו מבטל כלל שום מצוה אם אינו עושה תשובה או בעשה ולא התוודה ל"ש כלל לומר דביטל מ"ע או לא קיים וא"ד כלל לציצית רק דזה הכל מצוה כמו גירושין ודיני טומאות ודיני נחלה כנ"ב. עיין בספר הסמ"ק לר"מ ותבין דל"ש כלל לומר דאם אינו מתחרט כלל אינו בגדר עונש כלל כמ"ש ובעשה ולא התוודה יהי' בעונש שביטל מצות וידוי יציבא כו' אלא דכ"ז אינה מצוה מחויבת רק דהתורה כתבה דתשובה אם ירצה לעשות יעשה על תואר כך וכך וזה הוי תשובה ותקובל ברצון כנ"ב אחר העיון. ואם עשה תשובה אין עליו עונש ביטול מ"ע ואם עשה תשובה כדינו מ"מ אינו נחשב לקיום מ"ע שיהי' לו שכר ע"ז כמו על מ"ע של תפילין וכדומה כי זה אינה מצוה כלל רק כמו גירושין והדומה שהתורה כתבה דיני המצוה אם ירצה שעונו יכופר יעשה תשובה על תואר כך וכך ואם לא ירצה אין מכופר ואשרי מי שעושה תשובה וסר עונו וחטאתו תכופר. ולפמ"ש נכון וברור פסק הר"מ דפוסק ווידוי מעכב הכפרה דסובר דהוא דין המצוה וזה מבואר בפירוש בתורה ולא מצא

בפירוש דדין זה אינו מעכב ע"כ סובר דמעכב כמו גירושין דבעינן לשמה וכדומה דזה הוי דיני המצוה ה"נ ד"ז דכך הוא דין המצוה ובכך מקובלת תשובתו ובאם לאו אינו מתכפר. והנה מ"ש לעיל נהי דוידוי מעכב כפרה מ"מ הוא בעצמו הוי צדיק אם עשה תשובה בלב כמו שמבואר דרשע גמור אמרינן שמא הרהר תשובה בלבו הוא אמת נכון וברור דצדק ורשע לא תליא בכפרה כמ"ש לעיל. ולפ"ז ק"ל לפמ"ש דדעת הר"מ דוידוי מעכב הכפרה ומ"מ לא הוי רשע אלא צדיק גמור כמבואר להדיא בש"ס דע"י תשובה בלב הוי צדיק. א"כ מאי מקשה בש"ס דשבועות דף י"ב ע"ב אהא דמבואר במשנה דשעיר המשתלח מכפר על עשה כו' האי עשה ה"ד אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה ופירש"י היאך מכפר עליו קרבן יוה"כ אי דעביד תשובה התניא עבר על מ"ע כו' לא זז משם עד שמוחלין לו ותשובה בעצמה מכפר. ולדעת הר"מ נוכל לומר דמכפר על מי שעשה תשובה בלב ומתחרט רק לא התודה בפה דעדיין לא נתכפר לו העון ושעיר המשתלח מכפר ול"ש זבח רשעים כו' דבאמת כיון דשב בלב אינו רשע רק צדיק ול"ש זבח רשעים תועבה דאינו רשע ובזה מתכפר לו בשעיר המשתלח וכן מזבחים דף ז' ע"ב דמבואר שם דעולה דורון היא דאי עביד תשובה התניא לא זז משם כו' אי דלא עביד תשובה כו' ובאמת משכחת לה בכה"ג ולא נתכפר לו בלא העולה רק העולה מכפר ואין זה זבח רשעים וצ"ע. ובגוף הדברים בפשיטות איני מבין מאי מקשה הש"ס גבי עשה ה"ד אי דלא עביד תשובה זבח רשעים כו' ובאמת ער"מ ה' עדות וח"מ ס' ל"ד דפסלה התורה עדות רשע שנאמר אל תשת רשע כו' ואינו פוסל אא"כ עבר עבירה שיש בה מלקות או מב"ד שנקראו רשעים שנא' והיה אם בין הכות רשע כו' אשר הוא רשע למות ע"ש בר"מ ובש"ע א"כ עבר על עשה או אפי' ל"ת שאין בו מלקות לא הוי רשע. א"כ מאי מקשה הש"ס בפשיטות גבי עשה דהוי זבח רשעים הא בעבר על עשה אינו רשע כלל כמבואר וזה דזבח כו' מבואר בש"ס בכ"ד. וע' מ"ל פ"ז מה' שגגות ד"ה כבר כ' באמצע שם דרשע לתיאבון ל"ה זבח רשעים ע"ש. א"כ ג"כ קשיא דמכפר בכה"ג אפילו בלא עביד תשובה כגון שעבר על העשה לתיאבון ול"ה זבח רשעים ושעיר המשתלח או עולה מכפרין. גם ראיתי בס' יש סדר למשנה הקשה לפי המבואר במ"ל שם דוקא ברגיל בעבירה אבל משום פ"א ושנים לא נקרא רשע וגם ל"ש זבח רשעים א"כ מאי מקשה הש"ס כאן דלא עביד תשובה ה"ל זבח רשעים כו' שמא מיירי בלא עבר רק פ"א או שנים ול"ה ז"ר ומתכפר בשה"מ וכ"ז צ"ע.

אין לו היתר. הנודר ברבים. אין לו היתר. המודר הנייה מחבירו בפניו לא ישאל לו אלא בפניו. שלא בפניו נשאלין לו בין בפניו בין שלא בפניו. ר' יוחנן אמ'. מפני הבושה. ר' יהושע בן לוי אמ'. מפני החשד. ואתיין אילין פלוגותא כאילין פלוגותא. דתני. יום הכיפורים צריך לפרוט את מעשיו. דברי ר' יודה בן בתירה. ר' עקיבה או'. אינו צריך לפרוט את החטא. אית תניי תני. צריך לפרוט את הנדר. אית תניי תני. אינו צריך לפרוט את הנדר. חד בר נש נדר דלא מרווחא. אתא לגבי ר' יודן בר שלום. אמ' ליה. ממאי אישתבעת. אמ' ליה. דלא מרווחא. אמ' ליה ר' יודן. וכן בר נש עביד. ... [פ' דילמ' בקביוסטיסא^ר]. אמ'. ברוך שבחר בתורה ובחכמים שאמ'. צריך לפרוט את הנדר.